

*Соломія ФЕДЧИШИН
магістрант із журналістики
Тернопільського національного
педагогічного університету
ім. В. Гнатюка
науковий керівник –
доктор філологічних наук, професор
Наталія Поплавська*

УДК 343.349

Кримінальна тематика у пресі м. Тернопіль (за матеріалами „Нової Тернопільської газети“ (2010 р.)

У статті досліджено особливості кримінальної тематики на сторінках “Нової Тернопільської газети” за 2010 р., визначено роль журналістської майстерності при створенні матеріалів. Проаналізовано жанрову специфіку публікацій та з’ясовано, що при написанні кримінальних матеріалів важливими є: добросовісність журналіста, актуальність матеріалів на момент написання, існування суспільного інтересу до них.

Ключові слова: кримінальна журналістика, конфлікт, розслідування, інформація, преса.

Постановка проблеми. У нашій державі й у всьому пострадянському просторі склалася важка кримінальна ситуація, яка не може не відобразитися у засобах масової інформації. На газетному ринку Тернопілля користуються певним попитом у населення такі газети, як “Нова Тернопільська газета”, “Місто”, “20 хвилин”, які мають постійні кримінальні рубрики. Сьогодні те, що показує телебачення, пишуть газети, про що розповідає радіо, стає критерієм довготривалого ставлення масової аудиторії до матеріалу та його автора. Як правило, ознайомлення з кримінальною тематикою відбувається через ЗМІ.

Аналіз останніх досліджень. На аналіз публікацій кримінальної тематики звернено принагідну увагу у наукових роботах вітчизняних і зарубіжних учених (М. Кім [1–3], А. Константінов [4], Ю. Поляков [71], О. Порфімович [8; 9], А. Тертичний [10], М. Федотов [11]), в яких зазначається, що сьогодні виникає необхідність дослідження таких матеріалів.

Метою статті є аналіз особливостей публікацій кримінальної тематики на шпальтах “Нової Тернопільської газети” за 2010 р., визначення та обґрунтування їх жанрової своєрідності та специфіки текстової організації.

Виклад основного матеріалу. Кримінальна тематика активізувалась в українській пресі після 1991 р. У газетах радянського періоду “кримінал” був рідкістю. Найчастіше

його представляли “передруки” з якоїсь великої столичної газети (маємо на увазі той час, коли столицею СРСР була Москва). І ще одна особливість – тоді авторами публікацій кримінальної тематики були працівники міліції. Найчастіше єдиною подібною інформацією були зведення, які друкували в “підвалі” або на останній сторінці [5, с. 61].

Більшість журналістів зізнається, що сьогодні метою їхньої діяльності є поінформувати, застерегти й попередити читача/глядача про небезпеку. На думку Є. Соболева, засновника та голови Бюро журналістських розслідувань “Свідомо”, ефективне розслідування “впливає не на владу, а на громадян. Це не матеріал, після якого посадовців звільняють, штрафують або вони йдуть у відставку..., а матеріал, після якого люди розуміють, що відбувається у важливих темах, чому та як це можна змінити і хто заважає або допомагає змінити” [4, с. 51]. Звісно, авторам розслідувань приємно отримувати відгуки від читачів та глядачів. Успіхом є обговорення та дискусії активної аудиторії щодо висвітленої проблеми на форумах. Однак реакція влади та вжиті нею заходи щодо виправлення ситуації є найкращою нагородою для автора розслідування, адже мас-медіа покликані виконувати функцію контролера у суспільстві.

Як з’ясувалося, у Тернополі про кримінал пише небагато газет. Кримінальні рубрики закріпилися в “Новій Тернопільській газеті”, тернопільському додатку до газети “Експрес”. Іноді промайне “злочинна” стаття у “Свободі”, “Вільному житті”, “20 хвилинах”.

“Нова Тернопільська газета” позиціонує себе як інформаційно-публіцистична. Це одна із найпопулярніших і тиражних газет на Тернопіллі, виконується в кольорі, виходить щотижня. Її тираж, як указують у вихідних даних, – 27 230 примірників. Головний редактор – Микола Мартинчук. Над кримінальною тематикою у досліджуваній газеті працюють такі журналісти: Інна Приступа, Ігор Біскупський, Люба Лазука, Оксана Гончаренко та ін.

Для журналістів серйозною проблемою є пошук інформації на теми криміналістики. Загальнодоступними джерелами можуть бути повідомлення прес-служби міліції. Така інформація найчастіше публікується на офіційних інтернет-сайтах. При аналізі публікацій кримінальної тематики у “Новій Тернопільській газеті” за 2010 р. виявлено 62 статті (див. табл. 1 і табл. 2).

Таблиця 1.

Публікації на кримінальну тематику
у “Новій Тернопільській газеті” (2010)

Тематика	Дітей	Дорослих	Зі смертельними наслідками	Без смертельних наслідків	Разом	%
Вбивства	2	6			8	12,5
Зникнення	1	3	(1)		4	6,5
Торгівля людьми	2	1			3	5
Сімейне насилья	1	1			2	3
Самогубства	3	1			4	6,5
Згвалтування		2			2	3
Нещасні випадки			4	7	11	18
Аварії			8	3	11	18
Хабарництво					1	2
Хуліганство					8	12,5
Крадіжки					4	6,5
Бійки					4	6,5

Таблиця 2.

Публікації на кримінальну тематику
у “Новій Тернопільській газеті” (2010) за жанрами

Жанри	Кількість	%
Аналітична стаття	26	42
Репортаж	9	14
Замітка	21	34
Огляд	6	10
Разом	62	100

Аналітика у “Новій Тернопільській газеті” є одночасно продуктом колективним та індивідуальним, характеризується авторським суб’єктивним підходом і впливом об’єктивних чинників. Провідну групу жанрів цього видання складають стаття й огляд. В аналітичній статті, як правило, виноситься на обговорення читачів певна проблема та робиться спроба дослідити її і за можливості знайти шляхи вирішення. Середній обсяг таких публікацій становить 8,5–12,5 тис. знаків. Вони розміщуються на внутрішніх сторінках газети. Інколи анонси про них винесено на першу сторінку. Автори аналізують досліджуваний факт чи подію у контексті проблеми. Саме такими є статті: “34-річна Інна згасла за кілька днів. Чи винні лікарі у її смерті?” (автор – В. Гаврилук); “Чому 18-річна Христинка Гашко не схотіла жити?” (автор – І. Біскупський); “Мертве немовля біля смітника знайшли... дворові коти” (автор – І. Приступа); “Мій Максимко не міг покінчити з життям...” (автор – І. Приступа).

Композиція матеріалів типова: постановка проблеми, введення читача в суть справи; розвитку дії в статті відповідає конфлікт позицій, представлений тезами і антитезами, аргументами і контраргументами; висновки. Варто додати, що аналітична стаття у пресі часом страждає через відсутність логічних засновків, що підмінюються деклараціями і необґрунтованими твердженнями. Автори вводять аналогії та екскурси, що апріорі відомі аудиторії. Такі публікації є майже у кожному номері.

Практика журналістської діяльності переконливо демонструє, що журналісти, які спеціалізуються на кримінальній тематиці, досить швидко переключаються з однієї події на іншу, оскільки звикли до системного логічного аналізу й уміло використовують форми і методи наукового пізнання у сферах людської діяльності, де неминуче виникають проблемні питання [8, с. 15].

Журналісти “Нової Тернопільської газети” кримінальну тематику висвітлюють у жанрі огляду, метою якого переважно є ознайомлення читачів з перебігом подій за тривалий проміжок часу чи рядом однорідних подій, фактів за короткий період. Такими є, наприклад, публікації: “Небезпечне Тернопілля: дев’ять аварій за дев’ять днів!” (Ю. Пошелюзна); “Тернопільські послідовники Остапа Бендера” (Л. Лазука); “За два дні – три смерті від отруєння чадним газом” (О. Гончаренко). Трапляються на сторінках аналізованого видання фахові коментарі, представлені у вигляді монологу фахівця, рідше – діалогу між журналістом і респондентом. У подієвих і тематичних репортажах використовується виключно словесно-логічна символіка, яку бажано ілюструвати фотознімками.

Репортаж за своєю природою є синтетичним жанром, що поєднує риси інформаційних і художньо-публіцистичних жанрів через використання наочного зображення дійсності. Наочність виконує інформативну функцію, а також допомагає передати новину в динаміці, у часі. Окрім теми, у ньому зображується й образ. Мова репортажу поєднує документальність і художність, що повинні бути ідеально збалансовані. Якщо переважатиме художність, то репортаж перетвориться у белетристику, а якщо документальність – то ста-

не сухим і нецікавим. У матеріалах цього жанру допускаються емоційність, суб'єктивність, використання прямої мови, коротких діалогів. Прикладом може бути репортаж Н. Теліщак "Сіячка доброго, розумного, вічного" торгувала людьми" [6]. А інтерв'ю на шпальтах "Нової Тернопільської Газети" зустрічається, порівняно з іншими жанрами, не часто.

У висвітленні журналістами "Нової Тернопільської газети" кримінальних процесів можна виокремити два кола проблеми, що стосуються:

- належного/ неналежного здійснення кримінального судочинства, зокрема дотримання/ недотримання стандартів справедливого розгляду справи неупередженим та об'єктивним судом і дотримання принципу презумпції невинуватості ("Фермер Ігор Дацків виграв суду ДАІ та міліції" (Л. Лазука); "Людей, яких збив п'яний водій, правоохоронці визнали... винними у ДТП" (І. Біскупський); "Якби не преса, то й це побиття міліція "спустила б на гальмах" (Н. Теліщак); "Вбивцю мого чоловіка міліція виправдала!" (О. Гончаренко);
- захисту приватного життя особи, щодо якої розпочато кримінальне переслідування ("Школярка "підрізала" таксиста" (І. Приступа); "Фермер Ігор Дацків: "Я – жертва міліцейсько-прокурорського рекету" (Л. Лазука); "Бійка між Барною і Капустою: далі буде?" (І. Біскупський).

Звісно, будь-яка кримінальна справа становить суспільний інтерес, позаяк злочин – це завжди посягання на встановлені суспільні відносини. Однак захистом від відповідальності за дифамацію журналіст має користуватися тоді, коли буде доведено, що шкода, завдана підсудному внаслідок поширення про нього упереджених відомостей, виправдана увагою соціуму з огляду на винятковий характер вчиненого ("Тернопільські послідовники Остапа Бендера" (Л. Лазука) (№10, с. 4).

При написанні матеріалів кримінальної тематики важливими є:

- добросовісність журналіста, актуальність на момент написання матеріалів. Це може виражатись в об'єктивованій формі, як-от: намагання різносторонньо висвітлити інформацію зверненнями за коментарями: "На Говерлі понівечили Тризуб. Чи хтось відповідь?!" (І. Біскупський) (№23, с. 1);
- існування суспільного інтересу. Так, свого часу певний резонанс могла викликати публікація "Талицький інститут "приторговував" у Болгарії студентами" (І. Приступа). Тоді справа перебувала на стадії досудового розслідування. Однак чи мали журналісти оминати цю проблему, на чому акцентувати увагу соціуму, які обирати формулювання? (№32).

Отже, питома вага кримінальної тематики у публікаціях та телесюжетах вітчизняних медіа невинно зростає. Про неї йдеться скрізь: кримінал у політиці, кримінал, що супроводжує виборчі процеси, кримінал в органах державної виконавчої влади. Так поведлося, що загальна кримінальна злочинність вже мало цікавить журналістів. Справді, вбивства, пограбування, зґвалтування, тощо – це звучить надто тривіально на тлі інформації про перекачування мільйонів доларів в офшори, про масові фальсифікації на виборах різних рівнів, про астрономічні суми хабарів і т.п.

Тривожним сигналом для працівників медіа є думка аудиторії про те, що сучасних журналістів цікавлять лише сенсації та скандали, а не людина та її трагедія, що кореспонденти не вміють (не хочуть?) збирати достовірні факти, підсилюючи їх чутками і власними версіями.

Враховуючи підходи інформування журналістами "Нової Тернопільської газети" про кримінальну тематику, найхарактерніші проблеми можна узагальнено виокремити в дві групи: а) що стосуються належного (неналежного) висвітлення кримінального судочинства, до якого, відповідно, входить дотримання (недотримання) стандартів справедливого розгляду справи неупередженим та об'єктивним судом і дотримання принципу презумпції невинуватості; б) що стосуються захисту репутації та приватного життя особи, щодо якої розпочато кримінальне переслідування.

ЛІТЕРАТУРА І ДжЕРЕЛА

1. Ким М. Жанры современной журналистики / М. Ким. – М. ; СПб, 2004. – 341 с.
2. Ким М. Журналистика: Методология профессионального творчества / М. Ким. – М. ; СПб, 2004. – 545 с.
3. Ким М. Технология создания журналистского произведения / М. Ким. – М. ; СПб, 2001. – 332 с.
4. Константинов А. Д. Журналистское расследование: История метода и современная практика / А.Д. Константинов. – М. : Олма-Пресс, 2003. – 480 с.
5. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підручник. 5-те вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 496 с.
6. Нова Тернопільська газета. – 2010. – № 1, № 4, № 5, № 7, № 8, № 9, № 10, № 13, № 14, № 15, № 16, № 17, № 19, № 22, № 23, № 24, № 28, № 30, № 31, № 32, № 33, № 35, № 36, № 37, № 41, № 44, № 46, № 48, № 49.
7. Поляков Ю. А. Информационная безопасность и средства массовой информации : учебное пособие / Ю. А. Поляков. – М. : ИМПЭ им. А.С. Грибоедова, 2004. – 236 с.
8. Порфімович О. Л. Проблема “експорту злочинності” з країн колишнього СРСР до країн розвинутої демократії (підхід журналіста і правника) / О. Л. Порфімович // Наукові записки Інституту журналістики. – Т. 5. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=338> – Заголовок з екрану. – Мова укр.
9. Порфімович О. Л. Навчально-методичний комплекс з дисципліни “Журналістське розслідування” для студентів спеціальності “Журналістика” / О. Л. Порфімович. – К. : СПД Цимбаленко Є. С., 2007. – 40 с.
10. Тертычный А. А. Расследовательская журналистика : учеб. пособие / А. А. Тертычный. – М. : Аспект Пресс, 2002. – С. 383.
11. Федотов М. А. Правовые основы журналистики : учебник для вузов / М.А. Федотов. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. — С. 432.

Соломия Федчишин

Криминальная тематика в прессе Тернополя

(по материалам “Новой Тернопольской газеты”, 2010)

В статье исследованы особенности криминальной тематики на страницах “Новой Тернопольской газеты” за 2010 г., определена роль журналистского мастерства при написании материалов. Проанализировано жанровую специфику публикаций и выяснено, что при написании криминальных материалов важны: добросовестность журналиста, актуальность материалов на момент написания, существование общественного интереса.

Ключевые слова: криминальная журналистика, конфликт, расследование, информация, пресса.

Solomya Fedchyshyn

CRIMINAL TOPIC IN THE PRINT MEDIA OF TERNOPIL CITY

(PUBLISHED IN THE “NOVA TERNOPILSKA GAZETA”, 2010)

Article peculiarities criminal subject in the pages of the new Ternopil in 2010, the role of journalistic excellence in creating materials. Analyzed genre specific publications and was found out that when writing criminal material is important dobrosovistnist journalist freshness of this writing, existence of public interest to them.

Key words: criminal journalism. conflict, investigation, information, press